

UNIVERSUL LITERAR

<p>ABONAMENTUL LEI 2,60 ANUAL Abonamentele se 'ao numa' pe un an.</p>	<p>COLABORATORII ACESTUI NUMĂR I. Dragoslav, Maria Al. Hina, E. Nico'au, M. Mora, Victor Anestin, Puskin, M. Săulescu, V. Mestugean, C. Scurtu, Ioan Totu, etc.</p>	<p>ANUNCIURI Linia pe pagina 7 și 8 - BANI 20 -</p>
--	--	--

O sarjă a dragonilor francezi in care și-a pierdut viața generalul Eydoux, strigând: „Trăiască Franța

Bătălia de la Câne-Cret

(Kuenigratz-Savoia)

de I. DRAGOSLAV

Dumnezeu să-l ierte, par'că-l văd nalt, fălos, cu pumnul cât ghiboga, cu mustăți galbene și plete lungi castanii, și cu ochii căprui, rotunzi, și sfredelitori; par'că te mâncați când se uită la tine. Purta cizme mari, suman și berinececi, cum poartă tot românul care se ciastește, că zău nu-l nevoie să fie boer și să porți straie străbate, ori cum le zice „netăjești”, că poți fi de acam și în opinci, că doar așa ai fost și boierii și otenii lui Ștefan Voievod. Și apoi, moșu Ciuca, fratele mamei zis și Mihăilă, era tocmai din satele ce fac strașaj Marcului Voievod de la Putna. Și moșu Ciuca venea de două trei ori pe an pe la noi, și noi ne duceam pe la dânsul, și ne ținea câte 2-3 săptămâni, așa de drag. Mai cu seamă de mine avea foc mare, că-l citeam din cărțile noastre românești, câte prăpăstii toate. Apoi după povestii de astea, de bătălii, să omora nu alia, că și el fusese osten în oastea neamțescă de la Viena și văzuse și el cu ochii lui cea mai hazlie bătălie din câte s'au dat, bătălia între șoacății de la Miezul Neptii, Germanii și cei de la Miezul Zilei, Austriacii și a văzut cum au picat iștia din urmă, ca potârnichele și au mâncat papară strașnică de la frații lor prusacii, că și azi pomenește cei ce au mai rămas „bătălia de la Prais”. Dar dintre cei care o tichiuau mai bine era ata și moșu Ciuca.

Intr'un an, așa pe la Sfântu Ilie, moșu Ciuca veni pe la noi. Și după ce mai umblă el ce umbliă prin târg, mai căscând gura pe la cele comedii, se înturna spre seară acasă. Amu într'un an, așa pe la Sfântu Ilie, pe colo arsă de soare, totuși trăscoțul era ca și o saltea moale. Mama ca de obicei făcea mâncare la un cuptor făcut la poartă, în pământ. Tata era pe acasă, iar moșu Ciuca veni cu încă vre-o trei oameni din oraș, și toți așternându-și sumanele, pe iarbă, se așezară. Tata veni și el lângă ei și îl întrebă:

— „Ei, ce-ai mai văzut prin târg?”

— Ce să mai văd, zise el, pănărâmi, mouțiți, de cei ce scot foc pe nas și pe gură.

— Da ai intrat în pănărâmi, și întrebă eu.

— Intrat, cum nu.

— Da bătăia de la Prais, ai văzut-o și întrebă tata.

— Am văzut-o eu, prin oglindă, zise moșu Ciuca, dar par'că nu era tocmai, că doar și eu am fost pe acolo.

Oglinzile sa-și ochioarele erau niște sticle măritoare și prin ele vedeai la pănărâmi tot soiul de bălăii, înormământări, și templări mari din lume, și erau așezate în un paravan, în dosul căruia erau puse portretele ce se mărau prin sticle, de creșteni că-s lucrurile aievea.

Mie grozav îmi era drag să mă duc la paparâmi cu oamenii de ocară și o glinzi, și să văd minimele cu stătețea și alătea stăpâniri mari, și în anul acela era la o pănărâmi și bătălia dintre Germanii și Austriacii de la 1866.

Ei auziseră de bătălia asta, că mi-o spusese tata de mai multe ori, și o știa și mama și mi spunea că și moșu Ciuca fratele ei a fost în bătălia cea, și n'a scăpat din un regiment de cât el și un leat, dar binebine, cum și ce fel nu știam, de cât, că el a scăpat în un iaz și acolo s'a ascuns, sub apă iar ca să nu se înăbușe, ținea o trestie în gură, cu un capăt afară pe ude răsufla.

Acum bine că a venit moșu Ciuca la noi, și tata a început vorba cu Praisu, unde Austriacii au mâncat de la prusacii o stăntă de bătăie că cei ce au rămas au spus-o s'o ție minte și copiii nepoților lor, cum mi-a spus-o și mie moșu Ciuca fratele mamei, în ziua când a fost el

panaramă, și poate n'ar fi povestit-o dacă tata, cu feleșagul lui de a istorisi, nu l'ar fi zărtărit atunci, când a spus că nu i se pare bătălia de pe ochian cu ceea pătită de Austriacii la Prais.

— Au murit mulți dela noi, îi zise tata.

— Și dela noi din Iliesești, răspunse moșu Ciuca, toți s'au prăpădit.

— A murit mulți graț tata. Cei doi feciori ai lui Martineac: Ion și Gavril. Pintilie a Calului, Ștefan a lui Todirică, Grigore și Vasile a lui Cosmacluc. N'a venit de cât fratele meu Andrei, da și el holnav, și nu mult s'a prăpădit și el și vezi, bătăia cea nu din prietna unei femei, a împărătesei a fost.

Aice toți făcuream gânditori o clipă, moșu Ciuca sucea un fir de iarbă în mână, cu uitându-mă nedumerit, când tata nu mult urmă:

„Apoi, împăratul nostru ținea pe sora Praisului. Când a luat-o împăratul nostru, Praisu i-a făgăduit o bucată de țară, iar împăratul că-l face o caretă cu totul și totul de aur. Amu al nostru a cerut țara și împărăteasa caretă. Praisu n'a vrut să deie țara, dar nici împăratul să facă caretă împărătesei.

— Comedie mare a fost atunci, și tăie vorba aici moșu Ciuca.

— Pucum, răspunse tata, și atunci, al nostru i-a zis împărătesei: „Nu dă frate-tău țara, nici eu nu fac caretă Țiu, vai, împărăteasa. Ei, atunci, i-a zis: „Dragă nu dă frate-tău țara, eu nu măi înting cu tine într'un blid. Pii! Furioasă, împărăteasa, să și sui în bucă cu ce a avut și abughio, la frate-său. Apoi nu mult s'a și pornit dela ei oști.

— Eu, par'că nu știu zise moșu Ciuca. Doamne ferește ce a fost: și par'că simt pumnul de praf în nas, și amu par'că aud tunurile.

Amu nemții noștri, au făcut o greșală, că noi aveam pușcă cu ac, și a prusacilor era cu tigare, noi încărcam cum se încărcă puștile de vă-

nat cu câlți și halice, ei încărcău cu cartușe și până să dăm odată, dădeam de trei ori.

— Cică, îi graț tata, că și praisu avea pușcă cu ac; da a venit un neamț la generalul oastei noastre și i-a spus că dacă vrea să bată pe Prais, are el o pușcă anume care se încărcă cu gloanțe și pe la cocoșul ei. Da acela, a crezut că e vre-un spion și n'a vrut.

Atunci s'a dus la Prais și i-a vândut-o.

— Bună-i pușca ceea, răspunse moșu Ciuca. De n'aveai pușca ceea prusacii poate nu ne dovedea.

„Mi-aduc aminte, ca amu că am pornit pe la Sântilie și pe la ziua Crucei, ne găseam cu răghimentul nostru 33 la Câne-Cret, la hotarele Praisului, în față dealuri, în dos un câmp. Trebuia să trecem munții, să intrăm la Paris în țară, să cuprindem pământul dat de zestre.

Când într-o dimineață, când și-i somnul mai dulce, așa pe o vreme cam plăcintă, cam friguroasă, numai că auzim trâmbiță de atac. Într-o clipă toți am fost ca lumânările cele gata de cinauie. Când ne uităm noi, poalele dealului, negre de prusacii: puseau și veneau spre noi, tot în fronturi, fronturi. Trâmbițele sună, tunurile noastre prind să gemă, de credeai să se scufunde lumea. Dădeau prusacii cu puștile, dădeam noi cu ale noastre, și cu tunurile, să răreai ai noștri, da mai mult prusacii. Se refăceau rândurile noastre, da mai cu greă ale lor, că ei veniseră fără tunuri. Am uitat să spun, că între dânsii și noi era o apă, cam ca Moldova de mare, da glodăasă.

Noi văzând că n'au tunuri, am pus pontonierii de ne-a făcut în grabă un pod. Și cât pe pod, cât prin apă, au prins a trece tunurile călăreții și catanele. Prusacii cum au văzut, fuga înapoi, noi, plini de suflet, după dânsii, da cum dracu, că ei toți au pus puștile subsoară, cu țeava înapoi, și fugeau și impuscau, și tot în noi dădeau, da fugeau, da și noi fugeam, la ce folos, că de odată ne-o săvăluit o păclă, și ni s'a umezit praful și nu au mai luat puștile noastre foc, și au început ai noștri să se rărească, să chice ca znoșii. Noi atunci ne-am pregătit de bagneță și după prusacii care o apucară

la goană pe o vale prin o latură, o trecut un pod, noi după dânsii. Când ne trezim noi, ne vedem băgați într-o luncă, jur împrejur dealuri și munți, stânci și prusacii intrăți în niște redute, în niște șanțuri, când ne uităm pe dealuri tunuri.

Atunci, am văzut în ce capcană am intrat.

La vorba asta tata graț:

— Și eu am auzit de asta, da cică generalul oastei împărătești dela noi, ar fi fost înțeles de asta cu Praisu, s'ar fi vândut lui.

— Nu știu, vorbi moș Ciuca că și amu mă gâduesc la comedia ceea. Cum ai noștri când i-a văzut fără tunuri, și fugind așa, nu și-o închipuit că trebuie să fie vre-o dracovenie la mijloc.

— Și apoi, îl lămurii tata, pricina cu pravu de pușcă ud.

— Și aceea, moș Ciuca; până atunci, nu ne-a fost pravul ud, și tocmai atunci, să nu ieie puștile foc. Da ce a fost pe urmă, Doamne ferește!”

— Și moșu Ciuca, aice, își scose pălăria din cap și își făcu cruce. — „Unde n'au început curonate Vasile să buluie tunurile de pe stânci, și unde n'au esit nemții din șanțuri fruză și iarbă și, la noi, cădeau ca frunza de toamnă și mai și dădeam noi, da tunurile lor, băteau în coada noastră. Răghimentul nostru era în frunte. Nemții noștri, Ungurii și Lehi ai început să deie înapoi. Răghimentul nostru înainte dăru, de și amu nu mai puteam; bagnetele noastre erau paloșe de zmel, nief alta; spăimântasem pe prusacii; da erau mulți și ne-a împins până la pod. Aice de nu eram noi, curat că să inecă austriacii toți în miazănoapte. Da noi toți le-am jinit spate și cu ce bruma au putut au mai scăpat să iasă din văgăuna și să fugă, și au fugit Nemții noștri și nu s'au oprit de cât aproape de Viena. Așa fugă și spaimă au tras că au spus unii la alții de ce au pățim în lanțuri; Da nici Parisu nu s'a lăsat. I-a urmărit, cu pușca lor cu tigare până aproape de Viena. Din răghimentul 33 n'a scăpat de cât steagu, pe care stegarul l'a dat unui leat, de l'a ascuns, furișându-se prin văgăunul, păduri și brae până a scăpat din ochii prusacilor. Iar eu, m'am făcut mort și m'am tărăt printre rânii și morți până în apă și m'am ascuns în mal și trestii. Nu aveam la mine de cât doi lei arginți hărtie trimisi de mama, și ca să nu fi ud, îi țineam cu două degete afară din apă, și așa am stat, de la patru ceasuri seara până noaptea. Când am esit, stelele toate esise; auzeam gemete, vedeam lanara cu ambulanta care docea răniții. Lupii esise de prin văgăunul flămâzii și trăgeau din morții rămași, le auzeam horăcăitul și opintea și nu știu cum m'am tărăt, cu frica mare în sân, și am esit din văgăună, am dat de unde plecase întâi. Da acolo era plin de morți, și acolo plin de lanare, am trecut apa, am băut o leacă, m'am spălat pe obraz de glod. Am esit pe malul celălalt, și am văzut o zare departe, tot ferindu-mă am dat pe câmp, și fuga băiete; mă închiedeam de câte un mori, cădeam, mă ridicam și fugeam. Până am ajuns la lumina unei case. Acolo am dat de un rateș puscu și numai un moșneag era în lanțuri, un mazar. Da eu nu puteam să vorbesc, amășisem. Dar el tot mi-a spus că Prusacii au trecut pe acolo urmărind oastea noastră. Stăpânii rateșului au fugit și l'a lăsat pe el singur. Da eu de atăta trudă m'am culcat și nu m'am trezit vre-o trei zile. Când am deschis ochii, mă văzui într'un spital la Lemberg. O ambulanta de ale noastre trecând pe la rateș, m'a ridicat.

M'am însdreșat eu, nu-i vorba, da geaba că pierdusem graț.

— Știu, știu, zise mama de la vatră că ai venit cum amu și n'ai vorbit vre-o trei săptămâni, apoi noaptea te chinuia strasnic. A trebuit să-ți faci sfintele masle să-ți vii

O NOAPTE IN ATENA ANTICĂ

*O noapte instelată își flutura vestmântul
Ce poalele își lasă ușor pe șala mării,
Și nimfele sburdalnice încep în crânguri cântul
Străluce naltul templu în albăstrimea zării.*

*Pe fărâ în unda clară, palatele pögâne
Răsfrâng portaturi albe și albe colonade,
Iar ginșăile roze, grădinilor stăpâne,
Se sting nemângăiate sub lunăle arcade.*

*Pe-alina unde mirții au adormit în floare,
Doi tineri merg alături, înfășurând în mantă
A corpurilor forme frumoase sculpturale,
Tămbite n stăncă parcă de măestrită daltă.*

*Ei trec pe lângă nimfe ce stau incremenite
In umbră lăsând apă din amfore să cadă.
Ascultă povestirea isvoavelor vrăjite
Și n'nlănțue grumajii cu brațe de zăpadă.*

*O noapte se aude iar rântul a îngână
«O! lasă fericirea de astăzi să ne'mbete.
«Primește tu, simbolul iubirilor pögâne,
«Primește porumberei cum ies de prin boschete.*

*«Amorul îi trimete ca să ne-arate drumul;
«Cu fâlfâiri de aripi ei tin în dese cete
«Dă dealuri chiparoșii împrăștiate parfumul,
«Miresme-amețitoare, iubirea să ne'mbete.*

*Pe umărul-i, ca capul își lasă văditare
Se pierd ea dalei vederii, sub halțile înfrumusețate
Și n'urmă-te, în templu, cântări tremurătoare,
Vestalele înaltă din lire aurite.*

Maria Al. Huia.

Moartea lui D. A. Sturdza

† Dimitrie A. Sturdza.

În fire, și să-ți citească popa Nicolae de la Heroneni.

— Apoi, după aceea, urmă moș Ciuca nu mult și s'a făcut pace.

— Apoi, da, adăogă tată că împărăteasa a venit acasă, careia de aur i'a făcut, că așa a fost vorba la pace, și nu i'a mai dat Praisu zestre, bucată de împărăție, făgăduita. Și iacătă așa dintrun lucru de nimic să nască s'zi între împărați. Crai și gata bătaia. Are ce trage ghic-tul nored.

— Ei, ce să-ți faci, răspuse moș Ciuca, de n'ar fi împărat și s'zezi nici bătaii n'ar fi. Da aistea's de când lumea și cât lumea ai să tot fie.

La vorba asta, părea ceva întipăritor și greu apăsa sufletele tuturor, că toți tăcurăm, când mama numai ca grăit tatei :

„Măi, moșnege, da tu nu te duce să cinstești pe Curca o leacă.

— Ba merg, răspuse el, și ridicându-se, își luă pălăria din casă și eși cu moș Curca pe poartă, cu care se întoarse nu mult și ne așezarăm la masă. Iar eu, am păstrat mulți ani povestea asta; iar azi, când frații noștri din Ardeal, Bucovina, Basarabia, și din Serbia se bat pentru drepturi străine ca o înclinare adusă lor, am scris brașoava asta, ca să se știe cum a luptat la 1863, regimentul românesc 33 ferind pe Austriacii la Cine-Creț cum îi zic românii Bucovinei, de desăvârșita străvire de către Prusaci.

FRAGMENT DIN PIESA :

A CUI E VINA...?

Piesă în trei acte de d-nii Emil Nicolsau și Mihail Mora.

Ce se reprezintă în seara de 17 Octombrie la Teatrul Național.

SCENA IX-a

Silvia (d-ra Tina Barbu), Costea (d. Ion Livescu)

Silvia, cu mânie. Nu mă insulta... Aduși aminte că, atunci când ai voit să cauți plăcerea lângă mine, ai găsit ușa mea închisă... Dar erai stăpân în casa d-tale... Și acum când bănuiești că începe răspunderea, iată-te gata să arunci numai asupra-mi întreaga vină; mai mult, îndrăznești să-mi atribuie un calcul... Și eu victima te faci?... E ușor... vrei s'o arunci în brațele unui om cinstit, pe care crezi că-l săi cumperi, ca în schimbul necinstei să-ți treci, odată cu amanta d-tale (cu putere) și fructul plăcerilor astfel dobândite... copilul d-tale.

Costea, îngrijat. Copilul meu?

Silvia. Da. Ai rămas urme...

Costea. Și de ce ai tăcut până azi?

Silvia. Doctorul pe care l-ai adus să mă îngrijească, abia acum două zile mi-a destăinuit adevărul asupra bolii mele. A avut chiar o reflecție injurioasă... „Te felicit d-soară”, mi-a zis el... De sigur s'a gândit că și d-ta, că nașterea avea să-mi asigure un loc trainic în casa asta. I-am lăsat lui grija să-ți dea această veste; nu îndrăzneau să fac o astfel de mărturisire, cu toate că ea trebuia să te îngrijească pe d-ta deopotrivă cu mine. Urmăream de erî, pe figura d-tale, să văd efectul destăinuirii doctorului... Am înțeles, că n'a îndrăznit... că n'a vrut... (Urmează tăcere, în care timp Costea se plimbă agitat, pe când Silvia rămâne pe loc, cu ochii fixați pe parchet).

Costea (după o pauză mare). Nu mă așteptam... Ce scandal.

Silvia. Nu vreau să-ți dau prilejul să crezi mai departe că a fost un calcul. Dar, acum când îmi cunoști situația, înțelegi că reabilitarea pe care mi-o propuneați... să mă însoțești cu secretarul d-tale, nu mai e posibilă. Costea. Eu nu judec tot astfel.

Bătrânul academician și om politic Dimitrie Sturdza a intrat în rândul celor drepți.

Cu moartea lui Sturdza, s'a dus poate și cel din urmă dintre corifeii marelui generații de la 1859 și 1866.

Viața într'adevăr lungă, dar plină de rodnică activitate în domeniile, — culturale și politice — rămâne ca imaginea cea mai vie a muncii stăruitoare închinată unui ideal moral.

Sturdza a fost un profund credincios nu numai în tainele religiei, dar a fost mai ales un fanatic credincios al minunilor pe care munca, munca stăruitoare, încurpătenală chiar, le

poae înfăptui, primenind caracterele, îndrumând energiile și reconfortând conștiințele pentru revărsarea binelui obște.

Cu Sturdza, viața românească a îngropat pe unul din camenii cei mai întregi și mai unitari, pe care vremurile din urmă i-a adus în văltoarea frământărilor noastre.

Sturdza rămâne desigur ca cel mai desăvârșit iubitor al Academiei Române, adânc pătruns de marelui rost al cercetărilor istorice și filologice întru interesul dezvoltării conștiinței naționale.

Silvia. Cum?... Crezi că așa avea curajul să-ți fac o asemenea propunere?

Costea. Sunt devotamente cari merg până la sacrificiu... Dacă te iubește într'adevăr, de ce n'ar primi?

Silvia. Fiindcă n'as primi eu: îl stimez prea mult, îl iubesc prea mult.

Costea. Il iubești? De ce nu-o spuneai?

Silvia. Da, îl iubesc înainte de a fi amanta d-tale, și iată de ce m'am contremurat când m'ai îmbrățișat întâiași dată. Sărutul ce mi-l dădeai sfărâma un ideal și două vieți. Și acum, ai putea să spui acestui tânăr: Ți-am furat pacea sufletului... dar îți propun un târg: „Îți dau o femeie pângărită de mine, îți mai dau pe deasupra, pe copilul meu și al ei, care e prețul cu care ai primi această injurie?” Ai putea vorbi așa unui om cinstit?

Costea (calm). Nu așa... brutal, dar așa putea să-ți dovedesc, că ar face o faptă nobilă înălțând pe o femeie care a căzut — zic ca d-ta — fără voia ei și dând un nume copilului aceleia pe care o iubește. Căsnicia ar rându-i totul și ar...

Silvia. Dar cine-ți vorbește de căsnicie? Eu mă voiu resemna de necinstea mea, știindu-mi copilul îndrumat pe calea legală... De ce n'ai da d-ta un nume acestui copil, d-ta, tatăl său, de vreme ce crezi că mama lui nu se poate înălța până la locul unde te afli?

Costea. Fiindcă nu se poate... Fiindcă se opune legea.

Silvia. Cum! legea se opune ca un fată să-și recunoască copilul?

Costea (Smucind pe Silvia de mână). Te aude...

Silvia (smucindu-se). Mă doare... (Cu ferocitate). Dar... legea îmi dă mie dreptul să iau numele unui om care n'a avut prima mea îmbrățișare și să-ți aduc în casă rodul plăcerii unui străin?

Viorica. A! E groaznic! groaznic. (Rămâne în aceeași atitudine).

Costea. Nenorocito!... Mi-ai ucis copilul.

Silvia. (Cu spaimă, desmeticându-se). Viorica... Eu... Știe și ea? (Merge, ca și cum s'ar ascunde, spre ușa din stânga, târându-se de perete și ese).

Viorica. (Printre lacrimi). Tată!... tată!... Ce ai făcut?

Finle actului I.

CANTECE

Pentru I...

Cât uș dori să pot micșorul
Cilit în ochii tăi câprui,
Să pot cunceaște adăcrul
Ce nu grăi-nimănuț.

În raza lor strălucitoare:
Să pot cili în tainic dor,
De sunt ai mei pe resurie,
Sau sunt ai mei și-ai tuturor!

Din ochii tăi, adânc o rază,
Pornis'n noaptea depărtării
A strălucit o clipă-n calea mi,
Cu patima induioării.

Era frumoasă, blândă, raza
Și strălucea cu duloc,
În calea trist-a vieții mele,
În vezi mbeagă și puslie.

Dar când speranțele-mi spre dansa
S'au îndreptat în tainic dor,
Se svinse raza de lumină,
În noaptea depărtării!

Const. Dinpoet

Convorbiri științifice

Iar o cometă: cometa Lun?

Nu e vina mea, e a cometelor, dacă vin comete noi, trebuie să le anunț, fac meseria aceasta de prea mult timp ca să renunț la ea. Și-apoi, dacă e vorba de lucruri plictisitoare, cred că mulți mai plictisitor e să citești telegrame de pe câmpul de luptă, telegrame din care reiese negru pe alb, că și nemții și francezii și rușii sunt învingători, fără să fie cineva învins! — Cometele sunt mai de treabă, ele își fac apariția, modeste sau strălucitoare, aruncă priviri cochete astronomilor, își desfășoară uneori „trena” lor pe catifelatul cer al nopții, apoi... „noapte bună”, dispăr în depărtările sistemului solar. Sunt deci interesante: și să nu credem că au perfect aciași asemănare. Unele sunt strălucitoare, cu cozi fantastice, altele modeste de tot, berea; unele au o singură coadă, altele câte sease, unele albe, altele bălane.

Cometa despre care vreau să vă vorbesc a fost descoperită la 18 Septembrie s'ii nou, de astronomul Lunt din Capetown. În aceea seară, cometa se afla lângă strălucitoarea stea Achernar din constelațiunea Eridanului, care de pe latitudinile noastre nu se vede în întregime și anume tocmai partea în care se afla atunci cometa.

De obicei, v'am mai spus, îndată ce un astronom din orice parte a lumii, descoperă o cometă, telegrafiază biroului central astronomic din Kiel (Germania), așa că după primirea a trei observații din trei orașe diferite, cei de la biroul central au făcut repede calculul drumului real și aparent al cometei, înștiințând pe toți astronomii.

Pentru prima oară de când există acest birou — aproape un veac — s'a renunțat la acest obicei. Fiindcă noua cometă a fost descoperită într-o pos-

Costea. Da, atunci când dansul are copii legitimi.

Silvia. Așa?... Și cu celalt copil, ce vă învață legea să faceți? să-l aruncați în sarcina mamei, nu este așa? (Cu putere). Dar, n'am păcănit amândoi? de ce rușinea numai pentru mine? de ce răspunderea numai pentru mine? de ce svârcolirile în fața nevoilor zilei de mâine numai pentru mine? Unde e copilul, nu trebuie să fie și un tată? De ce legea voastră voește ca numai mama să fie răspunzătoare de copilul intrat în lume pe căi lăturabile? De ce?

Costea. Silvio!...

SCENA X

Silvia, Costea, Viorica

Viorica (intră repede prin fund, fiind veselă). Silvia i-ai vorbit? (În fața acestui tablou, schimbă atitudine și rămâne îngrozită).

Costea. (La vederea Vioricai, se repede la Silvia, o ia de mână și-i strigă:) Tac!

Silvia, care n'a văzut nimic din cele ce se petrec în jurul ei, în culmea surescitării, continuă). După ce m'ai aruncat în noroi, îmi spui că nu te poți căsători cu mine... Dar copilul nostru?

Viorica. A! (cade pe scaunul din fund, acoperindu-și cu oroare, figura cu mâinile).

Costea. Tac!... Imi omorî copilul.

Silvia... fiindcă ți-e frică de urma-re... Imi strigi în față, că legea nu-ți dă dreptul să-l recunoști!...

lingua engleză, biroul central din Kiel nu a aflat nimic. Nu e vorbă, nici cel din Kiel nu mai trimite știrile lor în Anglia, Franța și Rusia. Astfel, în loc să avem după cel mult o săptămână știrea cu descoperirea cometei și cu calcularea drumului ei, am primit-o după mai mult de o lună.

Și tot nu știu toate amănuntele. Închipuiți-vă disperarea unui obștinut al „premierelor”, care a scăpat o astfel de reprezentare. Necazul meu e cel puțin egal, de și nici eu nu-l pricep pe al lui nici tânărul snob pe al meu. Trebuie să fi fost o cometă vizibilă cu ochii liberi, căci s'a apropiat de soare până la 106 milioane kilometri, în ziua de 5 August stil nou. La 3 Octombrie s'a apropiat de pământ până la 53 milioane kilometri.

A fost descoperită deci după trecerea la cea mai mare apropiere de soare, iar drumul l'a avut drept spre emisfera noastră, trecând prin constelațiile Eridanul, Fenixul, Cocorul, Peștele australian, Vărsătorul, apoi în Pegas.

În ziua când am cunoscut pozițiile ce urma să aibă cometa pe bolta cerească (Duminică 12 pe 25 Octombrie), cerul se însenina puțin, dar spre seară s'a acoperit cu o demnitate căm teatrală într-o mantie de nori, așa că mi-a refuzat plăcerea de a pofti drujmă în frumusețea necunoscută, care cu un gest grațios își strângea treana, depărtându-se de noi spre alte tărâmuri.

Vor veni altele. Probabil, cometa Lunt și-a aruncat o privire spre planeta Pământ și îngrozită, a fugit în adâncurile spațiului.

Adică, bătrâna cometă... căci trebuie să fie în vârstă de câteva sute de milioane de ani... să nu mai fi văzut ea nici o dată asemenea privești! Cred mai lesne că e foarte obișnuită cu măcelărirea ființelor inteligente (?) ce populază o planetă. Va fi văzut ea poate scene mai îngrozitoare pe planeta Marte, de pildă, acum câteva sute de mii de ani, când Martienii vor fi fost și ei adolescenți ca noi!

Dacă se va reîntoarce cometa peste câteva mii de ani numai, poate ne va găsi cumiați. Vor fi mai mulți cei care o vor saluta.

Victor Anestin

ADMIRARE

*Din sânul mării valuri se ridică,
Și-un cânt din ele se înalță-ușor,
E-un imn de slavă ce îl cântă marca
Și închinat deapururi stelelor.*

*La fel, din pieptul meu se nchiagă,
Cântări gingașe, tainice răpăi,
Și ele-s cântul meu de admirație
Născut de-apururi către ochii tăi...*

SEMĂNĂTORUL

*Cu mâna întinsă într'un sublim
avânt,
Părand că binecuvintează n zăre,
Aruncă de din zori cu nepăsare
Grăuntele semănătoru'n rând.*

*Și'n razele puternice de soare,
Sămânța se ascunde în pământ
Din brazda neagră se înalță-un cânt
Armonios și plin de nflorare.*

*Câmpia învăluită în lumină
I-asemeni cu o inimă senină
In care n'a domnit nici când tristețe.*

*Ritmându-și mersul după dunga
întoarsă,
Din gestu-i larg pare că se revărsă
Uimire 'n fața operet mărețe.*

Ioan Totu

A. S. PUȘCHIN

Kirdjali

Kirdjali era de origine bulgar. Pe limba turcească Kirdjali înseamnă „viteză”, voinică, — adevăratul lui nume nu-l cunosc. El aducea panică în toată Moldova prin crimele lui. Ca să vă arăt cine era, voi povesti una din isprăvile lui. Într-o noapte, Kirdjali împreună cu arnăutul Mihailachi, a atacat un sat bulgăresc. Ei îi dăduseră foc din două părți și apoi umblară din casă în casă, Kirdjali tăia și Mihailachi fura. Arnăutul strigă: Kirdjali! Kirdjali! Tot satul se împrăștiase.

Pe când Alexandru Ipsilante, declarase revoluția, și începuse să-și adune armată, Kirdjali îi dăse căți-va camarazi de-ai săi. Scopul lui nu era să lupte ca revoluționar, ci să se îmbogățească cu ocazia asta, de pe urma turcilor.

Fără îndoială, Alexandru Ipsilante era viteaz, dar îi lipseau calitățile necesare rolului pe care și-l luase cu atâta ardore și atât de neobișnuit.

Nu se putea învoi cu oamenii, pe cari îi conducea. După nenorocita luptă unde a pierit floarea tineretului grec, Iordachi Olimpioti, îl sfătuși să plece și să-l înlocuiască el. Ipsilante plecă în Austria și de-acolo își lăstema oamenii, pe cari îi numea Iași și nemernici. Acești nenorociți de Iași și nemernici, au murit în mare parte între zidurile mănăstirii Seen, pe malul Prutului, apărându-se ca niște desperați contra inamicului, care era de zece ori mai tare.

Kirdjali se afla în detașamentul comandat de George Cantakuzen. În ajunul bătăliei de la Sculenî, Cantakuzen ceru voie de la ruși să intre într-un spital rusesc. Detașamentul rămase atunci fără comandant. Kirdjali însă, Safianos, Cantagoni și alții, n'aveau nevoie de comandant.

Bătălia de la Sculenî nu e descrisă de nimeni în crutul adevăr. Închipuiți-vă, vre-o șapte sute de oameni, arnăuți, albanezi, greci, bulgari care n'aveau idee de arta războiului și cari trebuiau să lupte contra cinci-sprezece mii oameni, — cavalerie turcească.

Acești 700 oameni se așezară pe malul Prutului și puseră înaintea lor două tunuri, găsire la curtea domnească din Iași, cu cari nu se trăgea de cât la zile mari. Turcii ar fi putut răspunde și ei cu foc, dar le era teamă de guvernul rus, căci gloanțele ar fi putut să cază pe teritoriul rusesc.

A doua zi, turcii se hotărâră să atace pe revoluționarii cu armă rece, adică cu iataganul. Lupta a fost crudă. Se tăiau unii pe alții ca sălbătici. Eteristii, cu voia guvernului rus, se retraseră peste Prut și se adăpostiră în Basarabia.

Cantagoni și Safianos, ultimii rămași pe malul Prutului, au fost găsiți morți. În fine totul se sfârșise! Turcii rămân învingători. Aproape șase sute de arnăuți se împrăștiară în Basarabia, neavând cu ce să trăiască, totuși recunoscători Rusiei pentru ospitalitatea dată.

Duceau o viață liniștită. Nu se putea crede, că oamenii aceștia au fost groaznicii tovarăși ai lui Kirdjali, și că el însuși se află printre ei.

Pașa turcesc din Iași, aflase că Kirdjali se găsește în Rusia și ceru pe cale diplomatică extradarea lui.

Poliția începu să răscolească peste tot, și în adevăr îl găsi la Kișinău, la un călugăr, chiar la masă. Il arestară. Nu tăgădui că este Kirdjali, dar zise: „De când mă aflu pe teritoriul rus, n'am făcut la nimeni rău, nici măcar unul țigan. Pentru turci și moldoveni sunt cu adevărat bandit, dar pentru ruși sunt mosafir. De ce dar, voi, rușii, mă predați dușmanilor mei?”

Guvernul rus însă, găsinde dreptă cererea turcilor, dete ordin să-l trimită pe Kirdjali la Iași.

Un funcționar, om cu inimă și minte multă, tânăr pe acele timpuri, și acum ocupând un înalt post, mi-a descris plecarea lui Kirdjali.

La poarta închisorii se afla o căruță moldovenească. O mulțime de jidănițe în papuci, arnăuți în costumele lor pitorești dar rupte și zdrențuite, sprintenele moldovence cu copii frumoși în brațe înconjurau căruța. Bărbații tăceau, femeile îl așteptau cu nerăbdare.

În fine poarta se deschide, și căți-va ofițeri de poliție apărură în stradă. După ei, doi soldați duceau pe Kirdjali legat în fiare. Părea a fi de 30 ani. Trăsurile feței erau regulate dar severe. Înalt, lat în spete, părea a fi foarte voinic. Capul îi era acoperit cu o cealma, o curea lată strângea mijlocul lui subțire. Era mândru și liniștit. Un ofițer de poliție, un bătrân îmbrăcat într-o uniformă veche și leșită de soare, începu să citească o hârtie în limba moldovenească. Din când în când privea crunt pe Kirdjali. Kirdjali îl asculta cu mare atenție. Ofițerul isprăvi de citit, puse hârtia în buzunar, strigă mulțimei să facă loc și chemă pe căruțaș. Atunci Kirdjali i se adresă în limba moldovenească. Vocea îi tremura, o-

brazul lui o attă expresie. El începu să plângă și căzu la picioarele ofițerului. Ofițerul se sperie, se dete înlătură, scuturându-și sărăria să ridice pe Kirdjali. Iași spre căruța și strigă: „Haidem!” Jandarmul se așeză lângă el, căruțașul poartă din bici și... noră.

— Ce va spus Kirdjali? — întreabă tânărul funcționar pe polițai.

— M'a rugat, — răspunse râzând polițaiul, — să am grijă de nevasta și copilul său, cari trăesc în apropiere de Kilia. Îi e frică, ca din cauza lui să nu li se întâmple ceva.

Povestirea tânărului funcționar m'a mișcat mult. Mi-era milă de bietul Kirdjali. Mult timp n'am știut nimic despre el. Peste câți-va ani mă întâlnii iar cu tânărul funcționar și începurăm să vorbim de trecut.

— Ei! Dar amicul Kirdjali? — întreba eu. — Ce mai face? Ce s'a mai făcut cu el?

„Cum să nu știu?” — răspunse el, și-mi povesti următoarele:

„Adus la Iași, Kirdjali a fost condamnat de pașă, să fie pus în teapă. Pedeapsa însă fu amânată până într-o zi de sârbătoare. Până atunci el își făcea osânda la închisoare.

Era păzit de șapte turci, oameni cu sufletul negru de bandiți, ca și Kirdjali. Îl stimau mult și asculta cu drag povestile lui.

Între el și păzitorii se formă o strânsă legătură.

Odată, Kirdjali le spuse: „Fraților! Ceasul meu se apropie! Aș vrea să vă las ceva ca amintire!”

Turcii îl ascultară cu gurile căscate.

„Fraților! — continuă Kirdjali. — Acum trei ani, pe când umblam cu răposatul Mihailachi, am îngropat lângă Iași, un cazan cu galbeni. Se vede că nu mi-a fost dat să stăpânesc comoara asta, de aceea să v'o dau vouă. Luați-o și împărțiți-o!”

Turcii, aproape să înnebunească de bucurie. Își bătură mult timp capul, cum să găsească locul și hotărâră în fine, ca însuși Kirdjali să-l conducă.

Veni noaptea. Turcii scoaseră fiarele lui Kirdjali, îi legară mâinile cu frânghie și plecară cu el afară din oraș. Kirdjali îi duse foarte departe afară din oraș. Se opri în fine lângă o piatră mare. Măsură doisprezece pași spre miază-zi, bătu din picior și zise: „aci e!”

Patru turci luară iataganul și începură să sape, iar trei rămase să-l păzească pe Kirdjali. El privea cum sapă.

— Ei, ce mai e? — întreba el. — Ați găsit?

— Nu încă, — răspunseră turcii, — muncind de-î treceau nădușile.

Kirdjali pierdu răbdarea.

— Ce mai oameni! Nici să săpați nu știți. Copii, delegați-mă de frânghii și dați-mi un iatagan să sap eu.

Turcii se sfătuiră și hotărâră să-l deslege și să-l dea un iatagan.

În fine Kirdjali era liber și armat! Începu să sape lute... De odată băgă cuțitul în pieptul unui turc, și-i smulse două pistoale de la brâu... Ceilalți șase când îl văzură cu două pistoale, o rupseră d'a fuga...

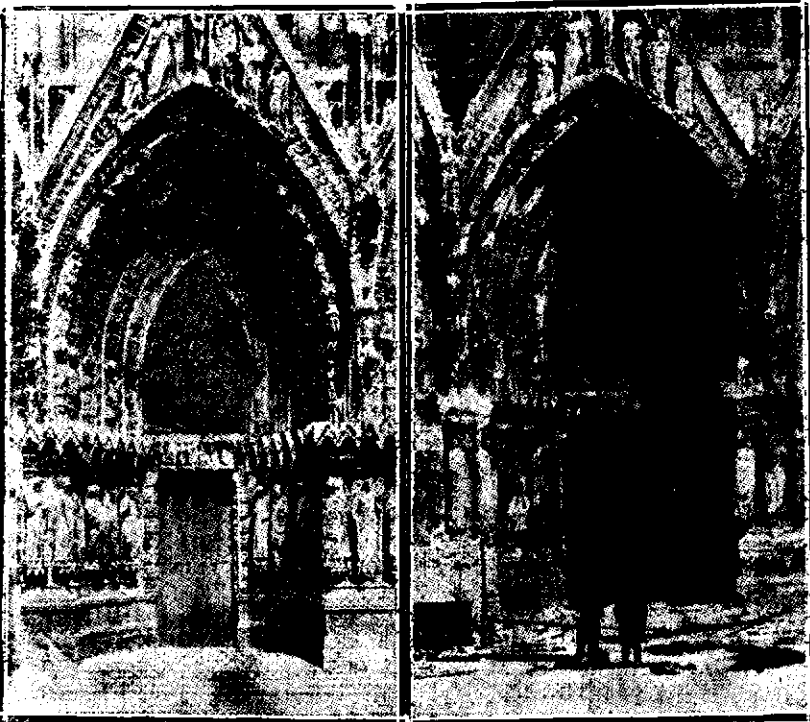
Kirdjali deveni bandit în jurul Iașului. El scrisse Domnitorului să-i dea cinci mii lei, amenințând, că dacă nu-i dă, va da foc orașului și va ajunge chiar la Domnitor.

Cele cinci mii lei, i-au fost trimise. Așa era Kirdjali.

În Biblioteca de popularizarea științei a apărut *Cum să înveți stelele*, broșură de 150 pagini cu 28 gravuri, de d. V. Anestin. E un manual practic pentru cei cari vor să se familiarizeze cu toate constelațiile ce se văd din țara noastră și cuprinde numărate tabele și sfaturi, între altele o tabelă pentru găsirea pe lună a planetelor principale până la 1930.

Prețul 1 leu 20 bani. Se găsește de vânzare la principalele librării și se trimite prin ramburs dela administrația Casei Școalelor (strada Fântânei).

Bombardarea catedralei din Reims de către germani

Intrarea principală. Înainte și după bombardare.

Izbânda

de Yvonne Sareey

Scumpă verișoară, ai auzit astăzi acest cuvânt emoționant pe care de două săptămâni îl spunem din adevăratul suflet și care se împrăștie cu vibrații de triumf: izbândă, izbândă... Il pronunțăm totuși cu o precauțiune pioasă, pentru că el se ridică peste atâtea doliuri, glorifică lacrimă așa de arzătoare și tot el e cauza pentru care odihnesc în pământ atâtea eroi, pe care izbândă îi mărește, întunecând durerile rămase.

Da. E crud, e și sublim și minunat cuvântul, care se desprinde de pe toate buzele: izbândă. Sărmanele mame însă nu-l pot auzi fără să geamă. Oricât de puternică ar fi izbândă, ea le trezește în suflete temeră îngrozitoare și durerosul tremur al jertfei. Toți soldații patriei sunt copii, dragii copii, pe care ei le i-au strâns la sân și ele nu pot surăde astăzi deplin măreței izbândei, dragostea de mamă e mai puternică.

„Glasul unui popor întreg îi leagă în mormântul lor” — a zis poetul despre cei cu pietate morți pentru patrie. Femeile însă lasă drum slobod șuvoiului de lacrimi. Și acest omagiu duios și îndurerat al lacrimilor face izbândă mai mare, căci sângele soldaților a răscumpărat-o, căci durerea mamelor și a soțiilor a făcut-o să fie sfântă.

„Glorie patriei eterne,

Glorie celor morți pentru ea!

Celor tari și vâjnoși, martirilor.

Glorie! Celor înflăcărați de jertfa lor

Celor ce răvnesc loc în templu.

Și celor ce vor muri, așa cum au murit ei, Glorie!”

Acesta-i imnul solemn care se cântă în ziua izbândei și care alină și mângâie sufletele cernite. Să ne cinstim eroii, căzuți pe câmpul de bătăie; să-i cinstim pe cei bravi care se luptă înverșunați contra dușmanului; să-i cinstim pe răniți, să-i cinstim pe toți, căci împlinindu-și datoria, au înălțat izbândă. Viata patriei. — Oh, de s'ar cunoaște toată munca supra-omenească, toate miazăunile curajului și suferinții de care e țesută izbândă, atunci cu ce adâncă pietate ne-am pleca în fața tuturor eroilor!

Colea-i un soldat, trimis să ducă un ordin urgent, face kilometri cu lăcșeta prin văpăit de gloanțe; e pătruns de un glonț, sângele țâșnește, soldatul cade, dar a înaintat ordinul; și-a făcut datoria. Dincolo-i un rănit, merge în urma trupelor, ea să ridice un prieten căzut. Cu sforțări uriașe îl ia, îl târăște, îl dă în brațele unui sătean, care-l ascunde într-un hambar. — nu mai poate să se miște. Germanii erau aproape.

Uite un primar, credincios consilierului, rămâne cel din urmă în satul său, așteaptă pe dușman, dar preferă să fie împușcat decât să-și calce datoria.

Izbândă se câștigă cu eroism demn de vremile de altă dată. — ea e epopea vie și de aceea trebuie întâmpinată cu respect emoționant.

Cu mantia sa lucitoare, izbândă acoperă cele mai multe dureri și în același timp vedește toate podoabele morale și bucuria tuturor.

Izbândă e bucuria Franței; triumful tinereții; dușmanul gonit din Franța, departe de porțile Parisului.

Izbândă-i răsplata celor ce și-au jertfit viața, dar oricare i-ar fi și durerile, izbândă să binecuvinteze pe soldații Franței.

Transportarea la loc sigur a unei pânze de Rubens din Catedrala orașului Anvers.

NOAPTE

*O spune pentru cine sună ora,
In turnul mut, înfipt acolo 'n noapte?
Un glas de-aramă strigă tuturoră, —
Său pentru unul sunt pierdute șapte?
— O! spune, pentru cine sună ora!*

*Prea e târziu, și prea e noapte-adâncă,
Prea bate ceasul negrăit de greu;
Prea multe vreau, prea multe n'astept încă
In necuprinsul sufletului meu.*

*In noapte, tae săbii de aramă
Și somnul depe gene mi-a pierit;
Aș vrea să știu că cineva mă chiamă
Și nu pricep ce prieten mi-a murit.*

*Aripi necunoscute-mi bat în geam
Trezind neliniștea pe care nu o am
Și mâini necunoscute în mî stășie
Nebănuitul idol de hârtie
La care, altă dată mă 'nchinam....*

M. Săulescu

O scrisoare mărinimoasă

Ernest Lavis
dela Academia Franceză

Scrisoarea aceasta vine din Lorena; e aspră, vehementă și superbă.

In această țară, inimile sunt indoliabile. Ori ce familie este o familie de soldați. Ori ce familie se simte totuși trăind deacum în patria-mamă.

Scrisoarea aceasta a fost adresată de surorile lui, unui soldat mecanic din parcul aviației militare de la Moyer.

„Scumpul nostru Eduard,

Aflu că Lucian și Carol sunt morți de la 28 August, Eugen este grav rănit și Ludovic și Jean sunt și ei morți.

Boza a dispărut.

Mama plânge; ea spune să fii tu sănătos și dorește să pleci să răzbiți pe cei morți.

Nădăjduesc, că șefii tăi nu-ți vor rețuza aceasta. Jean avea legiunea de onoare, e de datoria ta să-l urmezi.

Ni-au luat pe toți; din 11 porniți la război, 8 au murit.

Fă-ți dragă frate, numai datoria, aceasta ți se cere. Mama spune, că Dumnezeu ți-a dăruit viața și tot el are dreptul să ți-o ia. Noi te îmbrățișăm cu tot dragul deși am vrea să te mai vedem.

Prusienii sunt aici; au jefuit totul. Acuma vin de la Gerbekillers pe care l-au distrus. Ah lasă!

Pleacă, iubii frate, sacrifică-ți viața; noi sperăm să te mai vedem, — e o presimțire, care ne îndeamnă să nedăjduim aceasta.

Te îmbrățișăm cu tot dragul.
Adio, ori la revedere, dacă o vrea Dumnezeu.

Surorile tale

Pentru Franța și pentru noi; gândește-te la frații tăi și la bunicul tu 1870”.

Admirabile surori! Ele scriu: „ne-a murit frații, răzbiți-l”. Mama plânge, dar zice: „răzbiți-l”.

Și apoi se sădește grija pentru cinstea familiei: „Jean avea legiunea de onoare, urmează-l”.

Surorile nădăjduesc să mai vadă

pe unicul lor frate rămas în viață, dar să plece să intre în foc, șefii să nu-l rețină; în foc să intre. Și dacă vrea Dumnezeu, va reveni acasă.

Frați, mamă, Dumnezeu, ce simplitate, dar ce măreție!

Surorile n'au vorbit despre patrie; patria, adică Lorena. Și totuși ele au pus un post-scriptum: „pentru noi și pentru Franța” și-apoi revin asupra familiei: gândește-te la frații tăi și tata mare”.

Ar trebui să se adune cele mai frumoase scrisori inspirate de acest groaznic război; în ele s'ar găsi documente minunate asupra sufletului nostru, pe care ni-l cunoaștem așa de rău străinii, — sufletul nostru francez!

Și printre aceste scrisori, va ocupa un loc de frunte scrisoarea așa de mândru semnată: „Surorile tale”.

Sacul cu glume

Exclamația unui avar scăpat dintr'un naufragiu: *

— Și când mă gândesc că, înainte d'a mă imbarca, cheltuisem doi lei ca să fac o baie! Dacă știam ce o să mi se întâmple, aș fi putut economisi acei bani!

*

— Frate, ce se mai face Haimănescu? întrebă un prieten pe un altul. Nu l-am mai văzut de multă vreme.

— Eu l-am văzut acum câteva luni. Era fără cămașă pe el.

— Ce spui! Și unde l-ai văzut?

— La Constanța: făcea baie în mare.

*

Un actor de operă începător, își repetează rolul cu maestrul său.

— Ce faci? exclamă maestrul bătând cu degetul asupra unei clape de piano. Nu simți ce notă e asta?

— E un „Ja diez”.

— Tocmai. Dar d-ta mi-ai dat un la... trat.

*

Un copil, cam incurcat, îi zice tatălui său:

— Te rog să-mi dai un leu ca să îmi iau un caet mare cartonat, căci așa a zis d-l profesor...

— Bine, bine, îi răspunde tatăl, om priceput: iată francul; dar să îmi spui și mie, pe urmă, ce ai văzut la cinematograful.

București - Jerusalem

NOTE DE CALĂTORIE

DE

— V. MESTUGEAN —

— URMARE —

XXXII

Biserica Maicei Domnului

Plecând dela Grota Agoniei și înaintând pe un drum îngust înconjurat de ziduri înalte ajungem, în câteva minute, la Biserica Maicei Domnului, unde a fost înmormântată Sfânta Fecioară, înainte de a se ridica în ceruri.

Casa unde a locuit Sf. Fecioară, împreună cu Apostolul Ion, după moartea lui Isus, se afla spre muntele Sion, pe locul unde acum se vede cimitirul protestant.

Câteva blocuri vechi de piatră, ce se văd și acum, ar fi aparținut locuinței Sfintei Maria.

Murind Maica Domnului, apostolii pe când transportau corpul spre mormânt, au fost atacați de un grup de evrei cari purtau încă în inimile lor vechi lor ură contra lui Isus.

Intrarea Bisericii Maicei Domnului

Acești indivizi, în fruntea cărora se afla un preot, voiau să răstoarne sicriul purtat pe mâini de apostoli, și să maltrateze corpul Sfintei Fecioare.

Preotul nu apucase, însă, să se atingă de sicriu când i se și uscară mâinile, pe când toți ceilalți agresori își pierdură vederea rămânând în beznă.

Atunci, ei, dându-și seamă de sacrilegiul ce voiau să săvârșească, se pocăiră și se botezară convertindu-se la religia creștină.

Corpul Sf. Fecioare a fost îngropat într'un mormânt săpat în stâncă, deasupra căruia, mai târziu, Sf. Elena, mama lui Constantin cel Mare clădi o biserică măreață.

Biserica aceasta fu dărâmată în mai multe rânduri și reconstruită, în cele din urmă, în 1161 de cruciați.

Veni și un timp când biserica aceasta fu lăsată cu totul în părăsire.

Când însă lucrurile în Palestina se mai liniștiră, grecii și armenii puseră stăpânire pe această biserică, lăsând cu totul pe dinafară pe catolici.

Astfel, încât, toate altarele, toate mormintele și ornamentele aflate în această biserică, sunt împărțite în mod egal între armenii și grecii.

Biserica Maicei Domnului e subterană.

De afară nu se vede decât intrarea monumentală cu arcuri mari ce se rezină pe patru coloane de marmură. Totul însă e vechiu și dărăpănat.

O scară lungă de marmură cu vreo 50 de trepte ne conduce în biserică care are forma unei cruci cu aripa dreaptă mai pronunțată.

Pe la jumătatea scării, se văd, deoparte și de alta, față în față, două altare mari ce se înalță în scobiturile zidurilor.

Altarul din stânga reprezintă mormântului Sf. Iosif, părintele Domnului, iar cel din stânga mormintele lui Ioachim și al Anei, părinții Sf. Fecioare.

Interiorul bisericii e în întuneric și abia încetul cu încetul ochii se deprind a distinge lucrurile grație fâșiei de lumină ce se strecoară de sus dela intrare.

Mormântul

Sub bolțile întunecoase din dreapta se vede o capelă izolată care conține Mormântul Maicei Domnului.

Mormântul acesta, transformat în altar, e împodobit cu flori, sfeșnice și candelă ce ard tainic zi și noapte.

Nu e creștin care să nu aibă în fundul inimei sale chipul dulce al Maicei Domnului, așa cum l'a văzut zugrăvit în icoane cu Pruncul în brațe.

Ea, cea mai sfântă dintre femei, primește dela o margine la cealaltă a lumii creștine cele mai multe rugă. În fața icoanelor ei curg lacrimile cele mai abondante. Toți cei ce sufără, în mijlocul disperării lor, găsesc un refugiu la picioarele celei care a suferit mai mult decât toți și care a vărsat lacrimile cele mai amare îmbrățișând crucea pe care Fiul ei era ristignit.

De aceea, mormântul acesta ascuns în stâncă bisericii subterane, înconjurat de tăcerea bolților întunecoase și de adorațiunea sinceră a pelerinilor, îți umple sufletul de o nespusă duioșie.

Mormântul Sfintei Fecioare

Am sărutat piatra mormântului și am presărat pe ea florile ce le culesesem din grădina Getsemani, flori crescute pe pământul udat de lacrimile Fiului ei...

În imediata apropiere a mormântului e o cavitate obscură care, pe vremuri, era un *mihrab*, adică un locaș de rugăciune pentru musulmani.

În timpul din urmă însă, musulmanii au renunțat la această promiscuitate jignitoare pentru ambele religii.

Totuși, Sf. Fecioară se bucură de mare venerație pe lângă musulmanii. Pentru ei pelerinajul la Meca nu e considerat ca complet dacă nu se încheie cu o rugăciune pe mormântul Maicei „Profetului Isa”. De aceea, chiar și acum, toți pelerinii musulmani din Meca, cari au prilejul de a se abate pe la Ierusalim, vin și îngenuchiază în fața acestui sfânt mormânt.

Pe fața externă a capelei se află un altar construit în anul 1300 de Hetum, regele Armeniei.

Pe lângă aceasta, în biserică se mai află un altar al grecilor, unul al abisinilor și un puț despre ale cărui ape se zice că ar avea calități miraculoase pentru vindecarea diferitelor boli.

(Va urma).

Pentru oricare reclamațiune sau schimbări de adrese, d-nii abonați sunt rugați a atașa și una din benzile cu care primesc ziarul „Universul Literar”, contrar, reclamațiunea sau schimbarea de adresă nu vor fi rezolvate.

EX-LIBRIS

Tari și slabi. Convorbiri sociale. Petre C. Georgescu. Autorul se ocupă de neegalitățile dintre oameni despre lupta pentru existență în sânul națiunii, despre luptele dintre popoare polemizând cu susținătorii socialismului, mai cu seamă în ce privește războiul.

Spune că e și d-sa în contra războiului, dar în momentele de față, ce popor poate să asculte fără să se înfioare, zângănitul fioros de arme ce ne vine din toate părțile Europei.

Războiul arată care sunt popoarele tari. Buri, Turcii, Belgicii, dacă ar fi fost tari nu ar fi fost învinși. Noi Românii trebuie să fim pentru război, de și războiul e sălbatic. Nu mai e timpul teoriilor de înfățișarea oamenilor.

D-sa intră și în considerațiuni diferite asupra necesității de a avea o armată și indică cece ar trebui să se mai facă la noi, la țară pentru această instituțiune.

Problema militară și forțele morale. Colonel T. Georgescu. Scrierile pur literare sunt rare în prezent. Acum e epoca scrierilor militare. Cartea d-lui colonel Teodor Georgescu e una dintre cele mai interesante în această privință. D-sa se ocupă cu nenumărate chestiuni de actualitate, dar ideea predominantă, firul călăuzitor al întregii scrieri, e că o țară are nevoie de o serioasă cultură politică și militară superioară, pentru că numai această pregătire poate să ducă la victorie. În timp de pace trebuie deci să se creieze convergența voințelor, armonia sufletelor, unitatea în vorbire și identitatea în concepțiune.

E interesant cum studiază toate mijloacele moderne de luptă, pe care știința le pune la dispoziția armatei.

Scrierile d-lui colonel T. Georgescu va interesa nu numai pe militari, ci și pe orî care perscane culte, care vor să-și facă o idee lămurită de ce este o adevărată armată și care este adevărata ei putere.

Războiul european, atmosfera de nervare în care trăim de câțva timp, au strecurat praf de pușcă și în vinele literaturii noastre. Cel mai blajin și tot s'au crezut obligați să trâmbeze o odă. Unele din aceste producții sunt plăcute la auz, altele de loc; în nici un caz, nu cred să fie vreuna care să rămână pentru... veșnicie.

Și cu toate acestea, astfel de poezii sunt bine venite în aceste momente, când bubuie tunurile.

Albert.

A. VENIAMINGFF

SURPRIZĂ

Zahar Zaharoviei, întorcându-se odată de la slujbă, mai de vreme, ca de obicei, găsi pe masa din odaia nevesti-sale, o țigară.

Hm! Ce poate fi mai inocent ca o țigară.

Dar Zaharoviei văzu aci, cu totul altceva. El făcea parte dintre oamenii pesimiști și nu credea în virtutea nimănu. Mai cu seamă în acea zi, când era necăjit fiindcă îi lipsise secretarul și fusese nevoit să aranjeze el singur toate afacerile.

Cu ochii holbați și tremurând din tot corpul se adresă nevesti-sale.

— Doamnă, ce-i asta? De unde această țigară în odaia d-tale? Cine a fumato? Eă nu! — (Zahar Zaharoviei nu fuma decât țigări de tot). — De sigur, curtezanul d-tale! Vai de tine și vai de el! Trebuie să-mi apar onoarea! Cine-i el? Cine e, răspunde-mi, nenorocito!

Nenorocita strâmbă din buze cu dispreț, strânse pumnii și între soți începu una din scenele intime grei

ALFRED DE MUSSET

NU MA UITA!

(Vergiss mein nicht)
Cuvinte după muzica lui Mozart

*Nu mă uita când zarea temătoare
Deschide soarelui al ei palat;
Nu mă uita când, noaptea gânditoare
Sboară, visând în valuri arizant.
Când gânduri de plăcere, fac sânu-și de palpită
Când umbra la dulci vise de seară te invită
Ascultă din pădure
O voce ce murmură:
Nu mă uita!*

*Nu mă uita când soarta schimbătoare
Pe venicie ne va despărți
Când supărarea, anii, depărtarea
Sărmana inimă, mi-or ofili
La mine, la iubirea-mi, de-apururea gândeste
Nimic se pare vremea când cineva iubește.
Cât inima-mi va bate
Deapururi să-ți arate
Nu mă uita!*

*Nu mă uita, când sub pământul rece
Pentru vecie, eu voi adormi,
Nu mă uita când floarea, care trece
Drept păzitor, deasupra-mi va'n flori...
Eu nu voi fi atuncia, dar sufletu-mi nu moare
Și va veghea în preajmă-și ca sora iubitoare
Ascultă cum în noapte
O răce gemen' soapte.
Nu mă uita!*

N. VATAMANU

de descris, din care barba lui Zaharovic eși cu oarecare transformări. După această scenă, o reacție se întâmplă, și din tonul major, soții căzură în tonul minor și începură să plângă.

— Vera, scumpa mea, iartă-mă, te rog. Recunosc că sunt vinovat. Imi știu caracterul violent. Șterge-ți ochii!

— Pentru tine am cumpărat acea țigară, să-ți fac o surpriză, și iată recompensa! O, Doamne, ce nenorocită sunt! — și începu să plângă mai tare.

Plânsul vestei amenință să devie cronic.

— Scumpa mea, iartă-mă! Nu trebuie ca un lucru de nimic să tulbure fericirea noastră! Vrei să mergem undeva în seara asta? Ce zici?

— Da, la operă!

— Iată plec imediat să cumpăr bilete.

În absența bărbatului, se întâmplă ceva extraordinar. Vera ajutată de servitoare, dădura canapeaua la o parte și... o pereche de picioare sprintene se făcură nevăzute pe scara de din dos.

În seara aceea, ambii soți se aflau într-o lojă la operă. Între acte un ofițer tânăr își făcu apariția în loja lor.

De atunci Zahar Zaharovic găsea des în tabacherea lui țigări scumpe, dar nu se mai turbura... din contră îi făcea plăcere...

Viața literară și artistică

Teatrul Național după ce-a primit cu bunăvoință, a montat și a reprezentat două piese originale, „Pluturi” și „O viață pierdută”, și-a pregătit scena pentru „A cui e vina?” — a d-lor Emil Nicolau și Mora.

Autorii nu sunt nici începători în dramaturgie și nici neinițiați în meseteșugul dramatic. Așa că pe drept impresiile despre „a cui e vina” sunt măgulitoare și pentru autori și pentru direcția teatrului național.

Tot la Teatrul Național a fost prezentată o piesă a d-lui Teodorian Caton, „Urmasul”.

Desigur, sistemul de a judeca operele literare și dramatice prin anticipație, — bazat doar pe operele cunoscute ale scriitorului, — nu e cel mai infailibil. Totuși, când un scriitor posedă profunzimea observațiilor reale, serie cu o sobrietate de stil viril și mai ales nu se grăbește pentru succese ieftine, — suntom în drept să așteptăm de la „Urmasul”, emoții cu adevărat artistice.

Direcțiunea Teatrului Național — fără îndoială că știe toată virtualitatea artistică a actorilor, știe de asemenea și numărul variabil al acestor actori, cari uneori sunt supuși la prea dese încercări, alte ori la prea frecvente repausuri — și pentru aceasta a luat în timpul din urmă o măsură, poate dramatică prin bruschețea energiei de moment.

Direcțiunea teatrului a scos la pensie pe unii actori, iar pe alții și altele i-a scos din teatru.

Măsura directorială, chiar dacă are în sine un element de absolutism, este interesantă totuși prin faptul, că face impresia unei selecționări, care totdeauna e necesară și în manifestările în legătură cu arta.

De mult încă, d-na Constanta Hodog a prezentat comitetului de lectură al Teatrului Național, piesa „Caterina Varga”.

Piesa aceasta, în cinci acte cu subiect naționalist, — dar fără declamații — este scrisă într-o limbă pur literară, — poate nu suficient

teatrală —, conține însă un prinos de motive dramatice înăltătoare înfățișând sufrișurile unei femei, care luptă pentru năzuințele unui popor de iobagi.

Pcate, cu timpul „Caterina Varga” va vedea și lumina scenei.

Bartolo

«KAMERAD... PARDON!»

Soldatii germani în momentul de a se preda francezilor, și-au luat obiceiul de a-și ridica mâinile în sus strigând: Kamerad... pardon! Alții strigă: „Pas kapout” (nu mă ucideți) sau „Kaptif”.

Din „Almanachul Napoleon”

Dintr'un „Almanach Napoleon”, apărut în Viena, în editura Paul Zifferer, reproducem următorul pasaj asupra caracterului împăratului Napoleon.

„Napoleon este pentru noi o noțiune. El este voința înăscută, el este forța. Cei slabi îl iubesc din cauza tăriei sale, și cari fiindcă recunosc în el triumful forței, cel gânditor și credincios înțocă viața împăratului a fost o atât de mare operă de artă, încât, inconjurată de gloriola legendei, îl face adorat pentru multe veacuri. După cum Pallas Athena a eșit cuirasată din capul divinului ei tată, astfel și Napoleon Bonaparte eși înarmat din dorințele timpului său.

În armata lui se luptară desperații, se luptară toți, cari căutau o nouă frumusețe. „Nu ajunge departe acela care-și cunoaște de la început calea”, se exprimase el odată.

Pe o insulă mică s'a născut Napoleon, și tot pe o insulă mică și-a dat obștescul sfârșit. Între aceste două insule se află viața sa plină de fapte mărețe și îndrăznețe.

Tânărul Bonaparte își încredințază viața ca un înofător curajos, unul ocean imens, însă ca să știe, că în ce port va debarca. De trei ori a fost izgonit din armata, că era desființată ca s'o conducă la glorie și ocare peste multe sute de cămpuri de bătaie, înfățiș ca sublocotenent neglijent, care trece peste concediu, apoi ca încăpățânat și gălăvitor, care în salonul d-nei Tallien și atrage prin purtarea sa bizară bănuiala tribunilor poperului.

La început, ambițiunea sa se părea că abia trece peste hotarele miciei sale patrii. Fiul de avocat se vede ea înalt demnitar al orașului său natal, invidiat și salutat cu sfială de verii și vecinii săi.

El se pregătea pentru cariera militară, pentru că numai astfel credea că va putea fi mai ușor folositor familiei sale. Solda mică o împărțea cu familia sa, și după ce moare tatăl său, lasă cariera militară și vine la Paris, pentru ca să descurce mica mostenire.

El se supuse din nou hotărârei familiei sale, el trebuia să asculte de frații săi, al căror cuvânt are mai multă greutate de cât al său; nici generalul Bonaparte nu se poate susține de sub această tutelă.

Fratele mai mare Iosif avu asupra

lui Napoleon, și ca împărat, o influență destul de mare, dar cea mai mare influență o avu asupra sa, mama lui, Letitia „Madame Mère”.

În lovitura de Stat, pe care a făcut-o Napoleon la 18 Brumaire, a fost ajutat foarte mult de fratele său Lucien, președintele consiliului de 500, care, când primejdia fu la culme, chemă garda, care împrăstie consiliul cu baioneta, strigând: „Înainte grenadieri ai zărilor! Puneți baioneta!”

De acum steaua lui Napoleon începu să strălucească tot mai mult, în urma victoriilor din Italia. Dar încă republica nu căzu. Peste tot locul în Europa, pe unde trecea Napoleon, propovăduia ideile republicane. Acolo, unde se lupta el, o eră nouă se ridica contra veacurilor pline de rugină. Ori unde învinge el triumfă tălentului asupra tradițiilor venerabile. Un principiu se distruge revoluțiunea este înăbușită în însăși împăratul. El era considerat ca un rebel de către principii Europei ofensată, totă era Majestaților era îndreptată în contra originii sale de jos și a simplității strălucite a ființei sale; așa înțocmai după cum mai înainte ura poperului se întocare contra persoanei sacrate a regelui și contra pompei sale.

Chipul Măntuitorului pe cruce stă peste milenii ca o mare comparațiune de martiriu, eliberare prin suferință. Legenda napoleonică este pentru noi un vecinic cântec glorios al faptei; înscrit de furtună și de zăngănit de arme, impetuos, învăluit în praf, o noțiune în carne și sânge. Aceasta Francezii o numesc „Gloire”.

Și în adevăr este o glorie: o glorie a revoluțiunei. S'a spus adesea că și s'a repetat că Napoleon în expedițiunile sale de cucerire nu s'a lăsat să fie condus de altceva decât de setea de putere; ca și când ambiția ar fi fost unica cheie a faptelor sale. Dar însuși Napoleon a declarat odată: „N'am nici o ambițiune; dacă totuși aş avea-o, atunci este așa de tare înăscută în mine în cât se cuprinde cu desăvârșire în ființa mea, și ea se află tot atât de strâns legată cu existența mea, ca și sângele, care curge în vinele mele, și aerul, pe care îl respir”.

Și este de mirat că acest bărbat, care iubea atât de mult pământul solid și care ura joul unduitor al mării, la o întorsătură a vieții sale a trebuit să-și încredințeze norocul unui vapor englez „Bellerophon”, care l-a dus la insula St. Helena.

În această insulă, izolată de restul lumii, și-a dat, după sease ani de suferințe, ultima sa suflare cel mai mare orcă al tuturor timpurilor.

Cornel Scurtu.

Război sau sfârșitul lumii?

În momentele de față, peste douăzeci de milioane se războiesc în Europa, cad sute de mii de răniți și morți. Nici o putere nu poate să oprească această nepomenită vărsare de sânge.

Dacă însă azi s'ar spune oamenilor: „Opriti-vă, pământul, planeta voastră se află în pericol de moarte. Din infinit vine drept spre pământ un soare imens, dar stins. Se va ciocni cu pământul peste câteva luni de zile, totul va fi transformat în vâpăis cerească, omenirea își va fi isprăvit visul traiului ei...”

Atunci, înspăimântați, toți războinicii s'ar opri, o panică nebună i-ar cuprinde, războiul ar înceta. O poveste în felul acesta veți găsi în

O TRAGEDIE CEREASCA

de Victor Anestin, poveste și amuzantă și instructivă.

Un exemplar, cu coperta colorată costă 4 leu plus 35 porto se găsește la librăria principale și la editor: d. Traian Dumitrescu, easierul ziarului „Unversul”, strada Breboianu No. 11.

Salvatore Farina

Valetul de Pică

— URMARE —

Donato mai are o speranță, ea nu l'a părăsit cu totul. Se bizuiește pe stăruință. O suflare favorabilă va putea să șteargă, să spulbere, în zece minute, toate cifrele înspăimântătoare înscrise în portofoliul adversarului său și să schimbe cu totul partida.

Pentru prima oară, de când s'a așezat în fața d-lui Asdrubale. Donato își aruncă ochii înprejur, încâperea cea mare furnică de oameni enervați; dela masa lui Valente se scoală, din când în când, câte unul care-și șterge fruntea, își mototoleşte batista în mână, își strânge buzele ascunzându-și rău necazul care-l frământă.

Nici Donato nu scapă de păcătoasa desertăciune a jucătorului: când se apropie vre unul de el și-l întreabă cum îi merge, el și înalță capul și zâmbește răspunzând: „Pierd”.

Și pierde; soarta neîmpăcată nu se obosește a-l prigoni.

Îi trec pe din naintea ochilor, ca năluci blânde, pe care în desert se silește să le oprească în zăduful camerei de joc, tatăl cărunt, surioara dragută, Constanța înamorată. Cu gândul părăsese, o clipă, pereții încăperii fatale, se întoarce să rătăciască pe câmpul scaldat de Lambro, urcă coasta obositoare a pădurii și-și adună în gând toate cunoștințele privilegii ale peisagiului de noapte, de atunci când îi eși Constanța în zori înainte.

Iată copacii negri care-și clatină crângile, iată sireagul de salem și drumul mare care se întinde ca o panglică cenușie în întunerecul nopții, iată stelele care clipeșc pe un cer negru, norii care se târăsc alene și creștele munților care se zăresc ca niște dungi întunecate la orizont. Acele privilegii vii nimica nu-l lipsese, nici chiar corul orăcăitor al broaștelor batjocoritoare.

Și pierde; soarta nu se înduplecă pentru el. Îi surăde un moment, face să-l licărească o nădejde care-i dă curaj, apoi șbură luându-l în răs.

D-l Asdrubale, până aci liniștit și cu surtucul închiat în nasturi până subt bărbie, începe a se mișca pe scaun a se uita în prejur, a se arăta neliniștit. Parcă vrea să spuie ceva și nu știe cum să înceapă. În sfârșit, se descheie la haină, scoate din buzunar, trăgând-o din căpătâiu, o basma de mătase lungă de nu se mai isprăvesc și-și șterge sudoarea închipită după frunte. Văzându-l astfel, ai zice că e un om care a trecut printr-o grea obosală, și în realitate e numai un om care se simte încurcat.

— Ascultă-mă, zice, brcele din urmă strângând cu amândouă mâinile basmaua, trebuie să-ți spun că nu mai putem să mergem înainte: d-ta ai pierdut tot ce puteai să pierzi. Nu zic că n'ai putea să fii solvabil și pentru îndoi și pentru întreit decât atâta; nu, nu zic aceasta, d-ta ești tânăr, ești aproape inginer și inginerii de talent, cum zice amicul meu Martino Bruscoli, he, he, sunt lucru mare pot mult... Da, toate acestea sunt cu putință, sunt foarte probabile, e însă viitorul gol, gol, fără alt temelie...

Să întrerupe ea să zică și Donato ceva, dar Donato stă încrăcit și nu zice nimic. Și atunci ia iarăși firul vorbirii și-i zice, cu glas încet, ca și cum i-ar face o destăinuire:

— Am voit să-ți înlesnesc un mijloc d-ta te dregi, am jucat pe socoteala moștenirii d-tale viitoare, și m'am pus în risc, pentru că, de, d-ta, Dumnezeu să fe-rească ai putea să răstorni războaia firească a lucrurilor să cazi în cine știe ce boală, mă înțelegi; dar, în sfârșit, până acum avem un temelie... Acuma însă am ajuns la marginea din urmă, și dacă am mai stărni să

jucăm, ar fi să facem lucrurile în vânt, fără temelie...

Se întrerupse iarăși și iarăși urmează vorba înainte cu ton blajin:

— Să crezi că-mi pare rău că te văd perzând astfel, e un nenoroc ne mai pomenit, ne mai pomenit. Ei, ascultă, ca să-ți arăt că nu vreau să abuzez de situațiunea mea iacă voiți mai primi să mai facem încă un joc, dar numai unul singur. Dacă norocul o vrea, în cele din urmă, să-și schimbe drumul bătătorit până acum, să nu zici cel puțin că eu ti-am împiedecat pașii, că eu ti-am stat împotriva.

Ah cum se întinde inima lui Donato.

— Primesc, zise el, și adaogă ca supunându-se unei inspirațiuni; dar, de astă dată, cine o avea valetul de pică pierde.

Este partidă cea din urmă, plină de frigură ca și cea dintâi; este amenințarea unui rău fără de leac, este cel din urmă cuvânt al nenorocului.

Tânărul amestecă, taie, face totuși singur; adversarul îl lasă să facă.

— Bietul meu amic, zice puțin după aceea d-l Asdrubale, dar nu pui mâna pe nici un joc, pe nici unul! Iacă eu nu am valetul de pică. Îi caut, îi tot caut în desert printre cărțile mele, dar nu-l găsesc, nu. Bietul meu amic!

Și zicând aceste cuvinte, însemnează în portofoliu noul câștig, strânge cărțile, bagă totul în buzunar și se încheie la surtuc de jos până sus pentru cea din urmă oară.

Donato nu-l înțelege ce spune, nici nu-l vede ce face, stă nemiscat, încrămit cu ochii în ochii valetului de pică cu fața uscată, cu haina neagră starânsă pe corp, cu cască de metal.

IX

Pendula camerei de joc arată orele 11 de nu mai știm câta vreme. Intinzând însă urechia, într'un moment de tăcere adâncă, se aud bătăile slabe, ale ceasornicilor depărtate. Sunt orele 2 după miezul nopții.

Norocul lui Valente a obosit pe adversari: unul câte unul, și-au făcut nevăzutul. Au mai rămas câțiva îndărătnici și vre-o duzină de cască-guri, care neavând nici un ban să-și facă năruvul, trăsesc din firimiturile vitilor celorlalți. Astia se duc cel din urmă; numai atunci când nu mai rămâne nici un jucător.

Donato, cu capul plecat pe piept, pare străin de tot ce se petrece înprejurul. Iar d-l Asdrubale, după ce a stat un moment în tăcere, se hotărăște să-l aducă aminte de prezența lui c'un căscat lung. Studentul tresare, se ridică în picioare și ca rășbit de un gând repede, cade iar pe scaun bălbâind:

— Sunt la ordinele d-tale!

— La ordinele mele, zice omulețul c'un ton de blândețe evagelică, la ordinele mele! Dar eu n'am nici un ordin să-ți dau, dragă domnule. Datoria d-tale, cum o știi prea bine, se urcă la suma de... Atâta cât o știi și d-ta: precum ziceam. Prin urmare nu, să nu mai vorbim de asta. Cât despre termenul și modul de plată, eu... Ah, ti-o jur că-mi pare rău că am câștigat — nu zic că așa fi preferat să fi pierdut, căci nici nu m'ai crede și nici n'ar fi adevărat, dar ti-o jur pe sufletul meu că-mi pare rău... Cât despre termenul și modul de plată, nu știm încă nimic, totul atârână de voia lui Dumnezeu. Tot ce pot să fac eu ca să-ți arăt a mea, ale mele, cum să zic... tot ce pot să fac eu, în fine, este să-ți urez respectabilului d. Norberto o viață lungă c'a lui Matusalem.

Donato se silește cât poate să-și oprească lacrimile ce-i năvălesc în ochi, și abia isbutete să-și tie cu dinții strânsi un oftat care să pierde într'un moget.

D-l Asdrubale pare că stă pe ghimp.

— Să nu mai vorbim, mai zice el, și, dacă poți, uită și d-ta. Eu unul, iacă nici că mai mi-aduc aminte. Lucrul e foarte simplu și trebuie să rămâie numai între noi; să nu știe nimeni nimic; despre aceasta pe nimeni nu-l va dura de cât numai pe mine și pe d-ta. La vreme peste douăzeci de ani, peste treizeci de ani, o să regulăm noi socotelile în pace.

Trebuie să mărturisim că omulețul nostru i se pare pe semne irezistibilă elocuența lui, căci, oprindu-se un moment, urmează iarăși a vorbi astfel:

— Atunci d-ta veși fi în pozițiune să nu-ți pese de loc de mica nenorocire de astăzi, căci ești tânăr, ai talent, ai voință d'a munci, și inginerii tineri de talent lasă-mă să ti-o mai spun încă o dată — ai în totdeauna o mină de aur sub picioarele lor, apucă norocul de păr și nu-l mai lasă să scape. Așa o să faci și d-ta: este singurul leac la neajunsul de astăzi, e singura cale cinstită...

La cuvântul de cinste, Donato ridică repede capul. Fără să-și dea bine seama, are parcă o poftă nebună să-l trântască protivnicului său câteva obrăznicii cre să-l usture. Acesta încă interpretă mișcarea lui cum îi vine la socoteală și apoi îi dă cu vorba înainte.

— Foarte bine, așa mi place, așa te vreau. Un om de rând, după o noapte urâtă ca aceasta, s'ar gândi la o mie de prostii. S'ar desăvârșii și-ar pierde cu desăvârșire mintea, s'ar arunca în apă ori și-ar trage un glonț în cap, glonț care adesea nu înemerește bine și te țintuiește numai câteva luni în pat... ori cine știe ce ar mai face. Un tânăr cu voință însă și cuminte ca d-ta, se gândeste cum să înceapă o partidă curajoasă cu norocul, cum să lupte, cu munca și cu inteligența, ca să-și îndrepteze încercăturile și să-și îndeplinească cu onoare angajamentele sale și să-și plătească exact datoriile. Ti-am spus că mi-am uitat că mi-ești dator. Încă, să fii sincer, nu, nu mi-am uitat și sunt sigur că n'o să mă faci să aștept mult până la achitare.

Donato se ridică în picioare, se face că-și așează părul înaintea oglinzii, adresează un surâs la doi sau trei camarazi, ese apoi cu pasul hotărât dar cu jalea în suflet, d-l Asdrubale se ia după el.

Unul din orologiile cele mai grăbite din Milano bate o jumătate de oră, un altul îi răspunde și apoi încă altele zece.

Donato merge o bucată de vreme cu pași mari, apoi se demolește mersul.

Și vocea zărnăitoare a omulețului cu surtuc negru începe să îndruga iarăși schimbându-și tonul:

— Un moment de amorțea e

trebuincios ca să se poată pregăti lucrurile nobile; viermele de mătase amorțește de patru ori înainte de a-și face gogoșa. Și d-ta o să-ți faci gogoșa; da, domnule, o să ti-o faci, dacă Dumnezeu îl va păstra bombara sănătății. Și nădăjduesc că o să ti-o păstreze, căci altfel, dacă ai muri d-ta înainte de vreme, ar fi urgie mare, ar fi nenorocire grozavă pentru icti...

Donato se opeste în mijlocul străzii și se uită la lumina unui felinar, la fata jalnică a tovarășului său de drum.

— Da, domnule, ar fi o nenorocire pentru totți, adăogă acesta, și mai întâi pentru d-ta, apoi pentru Martino Bruscoli adică pentru d-soara Constanța, și în fine și pentru d-l Asdrubale plecata d-tale slugă. Ia gândeste-te puțin cât e de prețioasă viața d-tale! Dacă ai muri d-ta, moștenirea d-lui Norberto ar trece la sora d-tale, și atunci adio creditele noastre. D-soara Constanța n'ar putea nici să-și prindă nărul în hârtii cu chitanța d-tale, pentru că, mi se pare că nu are obiceiul să-și încrătească părul iar d-l Asdrubale n'ar avea nici cu ce să-și aprindă luleaua, căci nu fumează. Ia gândeste-te d-ta cât de prețioasă este viața d-tale!

Aici intențiunile celui care i-a câștigat banii încep să se dea pe față, iar Donato oprindu-se o dată, îi zice:

— Îți mulțumesc de cuvete: îmi cunosc datoriile. Măine să poftesti la mine ca să facem înscrisul convenit.

Studentul în matematică, zicând acestea, apucă la stânga, dar d-l Asdrubale nu-l lasă, se ține tot după el.

— De ce apuci la stânga? Îi întreabă. Nu te duci acasă?

— Nu mi-e somn, n'o să dorm în noaptea asta.

(Va urma).

***

RENUMITUL BONPOAN — ORIENTALE

parfumează: dă răbabil gura și distrug orice miros urât al gurii, po-venit din tutun, dinți stricai sau stomac deranjat. Indispensabile pentru fumătorii cari voiesc să se lase de tutun sau să lumeze un tulin.

Cu'tă 50 bani la drogerii și farmacii

Cereți numai Bontoane orientale și observați ca cutia să fie la fel cu eticheta din acest anuțiu.

N.B. — Nu trebuie zdrobite cu dinții, ci lăstate să se topească încet în gură.

